

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה
המסלול ללמודי מ.א. עם תיזה 2006-7

יסודות הכתיבה המדעית (71-984-02)
קורס חובה - שנתי (2 ש"ש) – מ.א.
שם מרצה: דר' חמדה בן יהודה

מטרות הקורס

הכרת מאפייני הכתיבה הספרות המחקרית במדעי המדינה לגווניה ורכישת מיומנויות בשני נושאים מרכזיים של לימודי התואר השני: סכום ובקורת של מאמרים מדעיים וגיבוש הצעת מחקר למ.א.

דרישות הקורס

נושאי הקורס, חומר קריאה חובה, מטלות ומבחן סופי
דרישות הקריאה בקורס כוללות **חומר קריאה יישומי וחומר מתודולוגי** בנושאי שיטות מחקר. חומר הקריאה היישומי מתעדכן במהלך הקורס ומפורסם על גבי אתר הקורס בכתובת:

<http://zohar.no-time.co.il/hemda/index.html>

הנוכחות בקורס חובה, **השתתפות פעילה** כולל מטלות בכתב משעור לשיעור כנדרש, **והמטלות השוטפות בכתב** מהווים יחד 40% מהציון הסופי.

המבחן הסופי מהווה 60% מהציון.

יש לקבל ציון עובר בכל אחד ממרכיבי הקורס על מנת לקבל ציון עובר בקורס.

עד סוף הסמסטר הראשון עליכם לקבוע נושא מחקרי לתיזה ולקבל אישור של המנחה שלכם לכך. **עד סוף שנה"ל** עליכם לגבש הצעת מחקר שתוגש לאישור המנחה והמחלקה. מי שלא תהיה בידו הצעת מחקר מאושרת בתחילת שנה ב' לתואר, יועבר אוטומטית למסלול ב' – ללא תיזה.

העבודות בכתב כוללות תרגילים קצרים בכתב בהיקף 1-3 עמודים בסמסטר הראשון, פרזנטציה וניתוח של מאמרים מדעיים בסמסטר השני והגשת 'קדם-הצעת מחקר' בהיקף של 10 עמודים עד סוף הסמסטר השני.

בכל משימה בכתב יש להקפיד על צורת ההגשה כולל דף שער, מבוא, מראה מקום מפורט, ורשימת מקורות. **שעת קבלה (בתאום מראש)**: בנין מכסיקו – המחלקה למדעי המדינה חדר 235. יום ב' 13-14, יום ה' 13:14

ניתן לתאם טלפוני – 02-6736644 או בדוא"ל: hemdaby@zahav.net.il

נושאי הקורס וחומר קריאה חובה

דרישות הקריאה בקורס כוללות חומר יישומי (שיהיה השנה קשור לערביי ישראל ולהתנגשות הציביליזציות) וחומר קריאה מתודולוגי בנושאי שיטות מחקר.

חומר הקריאה היישומי מתעדכן במהלך הקורס ומופיע גם בקישור חומר קריאה למבחן

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה

חומר מתודולוגי

חומר זה מקביל לנלמד בקורס (על פי סדר השיעורים בכתה) ונועד להבהרה ולהעמקת הנושאים השונים.

1. קריאה מדעית א: מאיפה מתחילים - המבוא והסכום.

אוניברסיטה פתוחה: שיטות מחקר במדעי החברה -- יחידות 2-1.
שמו סוציולוגיה לפי אונ.שי (46986)

2. קריאה מדעית ב: מוקד המחקר, מטרות, מושגים ועובדות.

King Gary., Keohane Robert, O., Verba Sidney., (1994) Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Quantitative Research, Princeton NJ: Princeton University Press. Chap 1: The Science in Social Science. pp. 3-33

שמו מדעי המדינה לפי KIN (331892) וגם תדפיס 5437 (353811)

Scott Gregory M., Garrison Stephen M., (1995) The Political Science Student Writer's Manual . Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Introduction: The discipline of Political Science. pp. 1-23.

שמו מדעי המדינה לפי SCO (354693) וגם תדפיס 5438 (353815)

3. קריאה מדעית ג: אפיון וסווג הטכסט המדעי.

Scott Gregory M., Garrison Stephen M., (1995) The Political Science Student Writer's Manual . Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap. 9: Traditional Research Papers. pp. 169-176.

שמו מדעי המדינה לפי SCO (354693) וגם תדפיס 5447 (353822)

4. טקטיקה מחקרית א: הגדרות ומדדים אופרטיביים (אינדיקטורים) - גישה איכותית וכמותית.
 Agnew, Neil McK., Pyke Sandra W., (1994) The Science Game: An Introduction to Research in the Social Sciences. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap. 8: Qualitative Methods: Ethnographic and Archival Research. pp. 166-189.

שמוך מדעי המדינה לפי AGN (354682) וגם תדפיס 5448 (353833)

5. טקטיקה מחקרית ב: אינדיקטורים, אינדקסים משולבים וסקלות - גישה איכותית וכמותית.
 Scott Gregory M., Garrison Stephen M., (1995) The Political Science Student Writer's Manual. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap. 5. Paper Formats. 104-118.

שמוך מדעי המדינה לפי SCO (354693) וגם תדפיס 5439 (353820)

6. טקטיקה מחקרית ג: מתיאוריה ליישום -- השימוש בניתוח אירועים - גישה איכותית וכמותית.
 Johnson Janet Buttolph., Joslyn Richard A., (1995) Political Science Research Methods, third edition, Washington DC: Congressional Quarterly Inc. Chap. 8: Making Empirical Observations: Direct and Indirect Observation. pp. 197-226.

שמוך מדעי המדינה לפי JOH (354680) וגם תדפיס 5451 (353838)

7. טקטיקה מחקרית ד: מתיאוריה ליישום -- השימוש בניתוח תוכן - גישה איכותית וכמותית.
 Johnson Janet Buttolph., Joslyn Richard A., (1995) Political Science Research Methods, third edition, Washington DC: Congressional Quarterly Inc. Chap. 9: Document Analysis: Using the Written Record. pp. 227-259.

שמוך מדעי המדינה לפי JOH (354680) וגם תדפיס 5452 (353842)

8. מחקר ומקורות א: המקורות למחקר והתאמתם למוקד המחקר.
 Scott Gregory M., Garrison Stephen M., (1995) The Political Science Student Writer's Manual. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap. 4: Sources of Information. pp. 86- 103.

שמוך מדעי המדינה לפי SCO (354693) וגם תדפיס 5440 (353821)

9. מחקר ומקורות ב: שיטות רישום מקורות, נגישות וכמות המקורות -- מתי דינו ?
 Scott Gregory M., Garrison Stephen M., (1995) The Political Science Student Writer's Manual. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap. 6: Citing Sources. pp. 119-154.

שמוך מדעי המדינה לפי SCO (354693) וגם תדפיס 5478 (357746)

10. מחקר ומקורות ג: סקירת ספרות - רצוי ומצוי -- השוואה בין ובקורת של מאמרים.
 Johnson Janet Buttolph., Joslyn Richard A., (1995) Political Science Research Methods, third edition, Washington DC: Congressional Quarterly Inc. Chap. 6: Conducting a Literature Review. pp. 153-169.

שמוך מדעי המדינה לפי JOH (354680) וגם תדפיס 5453 (353847)

11. תבנית מחקר: מבנה מאמר מדעי והצעת מחקר.
 Johnson Janet Buttolph., Joslyn Richard A., (1995) Political Science Research Methods, third edition, Washington DC: Congressional Quarterly Inc. Chap. 14: The Research Report: An Annotated Example. pp. 403-426.

שמוך מדעי המדינה לפי JOH (354680) וגם תדפיס 5454 (353850)

12. שיטות להערכה כוללת של מחקר מדעי איכותי וכמותי.
 Agnew, Neil McK., Pyke Sandra W., (1994) The Science Game: An Introduction to Research in the Social Sciences. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap 6: Validity: The Research of Research. pp. 130-145.

שמוך מדעי המדינה לפי AGN (354682) וגם תדפיס 5449 (353834)

13. התפתחות מדע תקני, תבנית מחקר ומהפכה מדעית -- שמרנות או חדשנות יצירתית ?

Agnew, Neil McK., Pyke Sandra W., (1994) The Science Game: An Introduction to Research in the Social Sciences. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall. Chap 13: Ethics. pp. 269-290.

שמו מדעי המדינה לפי (354682) AGN וגם תדפיס 5450 (353835)

הנחיות כלליות

השיעור, שעת הקבלה, ואתר הקורס עומדים לרשותכם כדי לרכוש את המיומנויות שהקורס מקנה לבוגריו. אשמח לעזור בכל בעיה, במידת האפשר. זכרו: מי שמשקיע – מצליח ומתקדם. יש בקורס עבודה רבה ומצטברת – אל תשאירו משימות לרגע האחרון והשתדלו לעבוד ברציפות כדי "להיות בעניינים" ולרכוש מיומנויות של ביקורת מדעית, קריאה יעילה, מחקר סיסטמטי וכתיבה מדעית תיקנית. **לא חשוב מהי מגמת הלימוד ותחום ההתמחות הקונקרטי שלכם במחלקה למדעי המדינה, לא חשוב מה הנושא המחקרי האישי שבחרתם בו, לא חשוב מהי התיאוריה בה תתמקדו,**

לא חשוב אם כותבים רפראט, עבודה סמינריונית, תיזה למ.א. או דוקטורט.

כדאי להכיר כמה **כללים מנחים ושיטות עבודה** המשפרים את טיב המחקר שאתם עורכים. כללים אלה גם מאפשרים לכם לבקר מחקרים של אחרים וגם לזהות את התחומים בהם יש מקום לחדשנות וליצירתיות – לתרומה ייחודית משלכם.

כדי להכיר את הכללים האלה ולעזור לכם להגיע למיצויי היכולת המחקרית שלכם נתמקד בנושאים הקשורים לסוגי מחקר שונים, נבחן את הבעיות המאפיינות אותם ונציע דרכים להתמודדות עם קשיים אופייניים המתעוררים במהלך כל מחקר. הקורס שם דגש על דרכי מחקר יעילות ומאיר טעויות שכיחות המובילות לפגיעה ברמת המחקר ולסחבת בכתיבת התיזה.

התהליך המחקרי – ברמה האינטואיטיבית וברמה הפורמלית גם יחד - כמוהו כתהליך קבלת החלטות.

בטרם קביעת הנושא הנחקר וצורת המחקר המתאימה לכל אחד, יש לאסוף מידע, לבחון חלופות, להעריך מחירים ולהחליט בצורה אופטימלית. הלימוד בקורס מקנה תשובות פרקטיות, תוך כדי תרגול, לשאלות המתעוררות במהלך התכנון של כל מחקר מדעי. בכך, הקורס מאפשר קבלת החלטות יעילות יותר לגבי המחקר המתוכנן לעבודה בכל הקף שהוא.

השאלות המרכזיות הנדונות בקורס הן:

1. איך מסכמים מאמר ארוך בכרטיסיה אחת קצרה?
2. איך מכינים תקציר של מחקר ABSTRACT?
3. איך מבקרים מאמר מדעי?
4. איך משלבים בסקירה כמה מאמרים שונים ולא בשיטת "ספר הטלפון": א' אמר ש... ב' אמר ש...
5. למה חיוני להגדיר במדויק מושגים מרכזיים במחקר? איך בוחרים הגדרה טובה? איך מבקרים הגדרה?
6. איך מחליטים מהם המקורות המתאימים למחקר?
7. למה חשוב לכתוב מראה מקום והיכן?
8. מהי מטרת רשימת המקורות?
9. מה ההבדל בין מראה מקום לרשימת המקורות?
10. מה עושים בטבלה או בתרשים? מה תרומתם למחקר ומתי כדאי לצרפם למחקר?
11. מה ההבדל בין CASE STUDY לבין ניתוח השוואתי? לאיזה סוג מחקר כל אחת משתי השיטות מתאימה? ובאיזה סוג מחקר כדאי לבחור?
12. מהם היתרונות של מחקר בתוך פרדיגמה קיימת?
13. מהי ביקורת לגיטימית על מחקר ומהי בקורת בלתי לגיטימית?
14. מהו נושא טוב למחקר מדעי?
15. מהי כותרת טובה למחקר?
16. כיצד תוחמים את המחקר ומה לא צריך לכלול במחקר?
17. מהם ההשלכות, היתרונות והחסרונות של עולם האינטרנט לגבי מחקר עכשווי? חשוב להדגיש גם **מה לא תמצאו במסגרת הסדנה ואיננו נכלל בנושאים הנלמדים בקורס**: גישות כמותיות, שיטות סטטיסטיות, מתודולוגיות של בניית סקלות, טכניקות לבניית שאלונים ולבחירת מדגמים, תוכנות ויישומי מחשב (EXCEL, SPSS), ולימודי אינטרנט. בתור שכזה, הקורס מקנה בסיס ראשוני **לכל סוגי המחקר** ואיננו פוטר את התלמידים מהתמחויות ספציפיות לפי הנחית מנחה התיזה שלהם ועל פי הצרכים הייחודיים של כל נושא נחקר.